

Slovenský jazyk ako cudzí v univerzitnom prostredí

Mária Čižmárová

O slovenčinu ako cudzí jazyk sa prejavil zvýšený záujem najmä so vstupom Slovenska do Európskej únie, v rámci ktorej sa cudzojazyčná výučba považuje za kľúčový predpoklad úspešného fungovania európskeho spoločenstva. Vo svojom príspevku sa chceme podeliť o svoje skúsenosti s vyučovaním slovenského jazyka ako cudzieho na Prešovskej univerzite v Prešove. Z ôsmich fakúlt univerzity je najviac zahraničných študentov na Fakulte manažmentu a Filozofickej fakulte, na ktorých záujem o štúdium prejavujú v niekoľkých ostatných rokoch ukrajinskí študenti najmä zo Zakarpatskej Ukrajiny, ale aj z východnej Ukrajiny. Prispieva k tomu jazyková a kultúrna blízkosť slovenského a ukrajinského národa a v neposlednom rade aj geografická blízkosť, keďže ide o susediace krajiny.

Úroveň ovládania slovenského jazyka ukrajinskými študentmi je rozličná. Mnohí sa hlásia k zahraničným Slovákom a zvyčajne ovládajú hovorovú slovenčinu osvojenú od svojich predkov v domácom prostredí. Poniectorí sú absolventmi národnostných škôl s vyučovaním slovenského jazyka v obciach Turia Remety, Hlboké, Seredné a Antalovce, v Storožnici a i., prípadne nejakých jazykových kurzov ponúkaných na Ukrajine krajanskými spolkami či Maticou slovenskou pod vedením Jozefa Hajniša. Matica slovenská na Zakarpatsku vydáva v slovenčine časopis *Podkarpatský Slovák*, ženský spolok Dôvera vydal niekoľko čísiel rovnomenného časopisu, Užhorodský spolok Slovákov vydáva popri knihách pozoruhodné kalendáre, kultúrno-historické a literárne almanachy. V Užhorode pôsobí Slovenské kultúrne centrum, v ktorom sa organizujú odborné semináre a konferencie, stretnutia so spisovateľmi, usporadúvajú koncerty a výstavy, pracujú mnohé krúžky. V Zakarpatskej štátnej televíznej a rozhlasovej spoločnosti pracuje redakcia slovenského vysielania. Pri Užhorodskej národnej univerzite existuje Katedra slovenskej filológie pripravujúca odborníkov na slovenský jazyk a literatúru.

Zahraniční študenti majú na území Slovenska široké možnosti osvojenia si slovenského jazyka. Výučbu slovenského jazyka ako cudzieho na rôznych úrovniach ponúkajú univerzitné pracoviská v Bratislave, Trnave, v Banskej Bystrici, Nitre, v Košiciach, v Prešove a i., tiež jazykové školy a mnohé iné pracoviská. Začali vznikať nové štúdie venované aktuálnym problémom výučby slovenčiny zahraničných študentov, organizujú sa vedecké konferencie s tematikou cudzojazyčnej výučby, boli vydané učebné texty a materiály pre cudzincov

študujúcich slovenčinu jednotlivých úrovní. Metodici sa venujú výskumu vhodných efektívnych metód na výučbu cudzieho jazyka, pomocou ktorých sa dosahujú stanovené výchovno-vzdelávacie ciele.

V odbornej literatúre sa metódy osvojenia si cudzieho jazyka členia podľa závislosti od aspektu jazyka prevažujúceho vo výučbe: gramatický alebo lexikálny. Podľa zamerania úlohy, akú zohráva materinský jazyk a preklad vo výučbe cudzích jazykov, sa metódy členia na *priame* (bezprekladové, vedú priamo ku komunikácii) a *nepriame* (prekladové).

Pri priamych metódach sa pracuje s rečou, vetou, obsahom, syntagmatikou a pragmatikou na úrovni hovoreného slova. Pri nepriamych metódach sa preferuje slovo, štruktúra, preklad, paradigmatica na úrovni písaného textu (Kumorová:6)

Z metód používaných v cudzojazyčnej výučbe treba *spomenúť gramaticko-prekladovú metódu*. V jej popredí boli vedomosti o jazyku, preklad vietz materinského jazyka do cieľového a opačne. Zanedbávala sa výslovnosť a komunikácia, teda ústny prejav. Vyučovalo sa v materinskom jazyku s minimálnym využitím cudzieho jazyka.

Ďalšou metódou bola *priama metóda*. V cudzojazyčnom vyučovaní sa vytvárali asociácie medzi reálnymi predmetmi a ich cudzojazyčným pomenovaním. Trénovala sa výslovnosť, nová lexika sa osvojovala pomocou známej lexiky používajúc gestá, obrázky a i. (Šoucova 2009: 236). *Audiolingválna metóda* spätá s psychologickou teóriou behaviorizmu, podľa ktorej je učenie sa jazyku podobné ako ostatné učenie sa v tom, že zahŕňa vytváranie návyku formujúceho sa u učiaceho reakciou na stimuly z okolia s následnou odozvou v dôsledku čoho dochádza k zapamätaniu.

Pri audioorálnej (audiolingválnej) metóde sa vychádza zo zásad: jazyk je audioorálny jav (žiak sa učí počúvať s porozumením a rozprávať, až potom čítať a písať); jazyk je súborom návykov (reč sa realizuje vo fonologickom, morfológickom alebo syntaktickom systéme); osvojovať si treba jazyk, nie učiť sa o jazyku; učiť sa jazyk taký, aký je, nie aký by mal byť; jazyky sú odlišné. Táto metóda učí žiaka aktívnemu zvládnutiu zvukovej podoby jazyka, výrazne preferuje vizuálnu a fonetickú podobu jazyka (Bálintová 2013: 28).

V procese učenia slovenčiny ako cudzieho jazyka je motivujúce poukazovať na zhody alebo podobnosti s východiskovým materinským jazykom. Spoznané paralely prispievajú k rýchlejšiemu osvojovaniu komunikačných zručností a oslabujú psychické bariéry v práci s cudzím jazykom. Uvedomenie si kontrastov či významových posunov, medzijazykovej homonymie, poznanie zradných slov, rozdielne rekcie a predložkové väzby, rozdiely v rodoch

apod. je cesta k poznaniu možných zdrojov negatívneho transferu, interferencie a chýb v prejavocho slovakistov (Perďochová/Sklárová 2015: 303 - 304).

Poslaním každej univerzity pripravujúcej zahraničných študentov je poskytnúť im dôkladnú teoretickú a praktickú prípravu zo zvoleného odboru, naučiť ich samostatne konať, prijímať rozhodnutia spätých s ich profesijnou prípravou a vlastnými silami vytvárať nové hodnoty a preberať kultúrne a jazykové vzdelanie. Viest' študentov k zodpovednosti a pripravovať ich na celoživotné vzdelávanie, neustále si dopĺňať vzdelanie, vedieť reagovať na zmeny a korigovať svoju profesijnú činnosť. Zvládnuť úlohy, ktoré čakajú na univerzity, možno len zdokonaľovaním výchovno-vzdelávacieho procesu, systematickou a cieľavedomou prácou so zahraničnými študentmi.

Pri osvojovaní si cudzieho jazyka venujú didaktici pozornosť štýlom učenia sa, ktoré môžu zvýšiť kvalitu vzdelávania – vizuálno-neverbálnemu (zrakovo-obrazový), auditívnemu (sluchový), vizuálno-verbálnemu (zrakovo-slovný) a kinestickému podľa zmyslových preferencií. Tejto otázke sa podrobnejšie venuje Zdenka Kumorová, Eva Suchožová a iní autori.

1. Študentovi s dominujúcim *vizuálno-neverbálnym učebným štýlom* pri učení pomáha, ak informácie vidí v obrazovej podobe (v podobe obrázkov, schém, diagramov, tabuliek, máp, fotografií, videa, filmu, symbolov, vyznačení dôležitých častí textu farebne, hierarchicky), má k dispozícii ilustrované texty v učebnici, zápisy na tabuli a pod. Medzi efektívne spôsoby učenia sa patrí zaznamenávanie učiva v schémach, zápisy lexikálno-gramatického materiálu v tabuľkách, pojmových mapách, diagramoch, nahrádzanie slov symbolmi, farebné odlišovanie informácií, časté prezeranie poznámok, obrázkov, schém, máp, časté používanie počítačov kvôli zobrazeniu učiva, ktoré si lepšie zapamätajú, multimédiá, prevažuje príprava v tichom prostredí bez hluku a i.

2. Študentovi s prevažujúcim *auditívnym učebným štýlom* sa najlepšie učí, ak informácie počuje (radšej počúva a hovorí, ako číta a píše). Počúva výklad, prednášku, nahrávku, rozpráva sa s inými ľuďmi, diskutuje, počúva a nikto ho nevyrušuje. Pre takého študenta je typické, že nevynechá ani jednu vyučovaciu hodinu, prednášku, konzultáciu, učivo si nahrá a učí sa aj počúvaním. Pri osvojovaní si textu, si učivo opakuje nahlas, so spolužiakmi si učivo vysvetľujú, konzultujú, používajú akronymy a iné techniky zapamätávania si, odpovede rozpráva nahlas a si ich prepisuje (príprava na skúšku), rád pracuje v skupinách, využívať rozhovor, diskusiu, otázky a iné.

3. Študenti s dominanciou *vizuálno-verbálneho učebného štýlu* sa najlepšie učia, ak čítajú učebné texty, preferujú pozorovanie pred počúvaním a fyzickou činnosťou, môže používať zrak (dobro si pamätá napísané, učivo si dokáže predstaviť). K efektívnym spôsobom učenia sa takého študenta patrí učiť sa aj samostatne, má dobre vyvinuté abstraktné myslenie, učivo zaznamenáva aj písomne (dôležité informácie aj viackrát), poznatky vyjadruje vlastnými slovami, píše si ich a často číta, informácie oddeľuje číslovaním, odsekmi, farebne rozlišuje, využíva textový editor počítača na poznámky kľúčových faktov, zaznamenané fakty umiestňuje na viditeľné miesto (na očiach), učí sa samostatne, uprednostňuje tiché prostredie.

4. Študentovi s prevažujúcim *kinestetickým učebným štýlom* vyhovuje, ak môže niečo robiť, manipulovať s učebnými pomôckami, dotýkať sa predmetov a názorných ukážok, pri učení sa môže pohybovať, učiť sa činnosťou, preferuje osobnú skúsenosť, ukážky, príklady, simulácie, môže pracovať rukami, pokusom a omylom. Efektívne spôsoby učenia sa podporuje využívanie trojrozmerných učebných pomôcok (reálií, modelov) kvôli manipulácii, používanie počítačov (upokojenie potreby pohybu pri učení), robenie si častejších prestávok, učivo si opakovať nahlas pri chôdzi, učivo si viackrát prepisovať, prekresľovať, uvádzať čo najviac príkladov praktického využitia učiva, pri písaní poznámok zaznamenávať len najdôležitejší obsah (pojmy, vzťahy, postupy riešenia len skratkovito), do výučby zaraďovať laboratórne práce, praktické cvičenia, exkurzie, hranie rolí, projektové vyučovanie, aktivity rôzneho druhu (Kumorová: 4 – 6, Suchožová 2014: 36 – 38).

Cieľom jazykovej výučby má byť *komunikatívna kompetencia* a zdokonaľovanie jej zložiek, akými sú interview, prejav, diskusia, role-play poskytujúce študujúcim cudzí jazyk dostatok príležitostí na praktickú realizáciu komunikačných zručností. Komunikatívny prístup vo vyučovaní cudzích jazykov smeruje k zvládnutiu jazykových prostriedkov (fonetických, lexikálnych, morfológických, syntaktických) a ich praktickému uplatneniu v procese komunikácie.

S komunikatívnou kompetenciou sa v cudzojazyčnej výučbe čoraz viac zdôrazňuje *kulturologická kompetencia*, vyučovanie jazyka s poznaním kultúrneho a spoločenského života príslušného národa odzrkadlené v jeho lexike, vyučovanie späté s každodenným životom, tradíciami, osobitosťami mentality Slovákov, čo v neposlednom rade uľahčuje sociálnu adaptáciu študentov. Formovanie medzikultúrnej kompetencie si vyžaduje rozvoj schopností u študentov reálne prijímať sociokultúrny obraz krajiny, v ktorej získavajú vzdelanie. Cudzojazyčné vzdelanie má byť zamerané na osvojenie si cudzojazyčnej kultúry, na odhaľovanie vzťahu jazyka k spoločenstvu ako jeho nositeľovi, jeho kultúrnym, historickým

a spoločenským prejavom. Podľa Zelenickej sú jazyk a kultúra kľúčové pre medzikultúrnu komunikáciu, a preto sa bez ich rešpektovania nezaobíde ani cudzojazyčné vyučovanie. Pod medzikultúrnou komunikáciou rozumieme vyučovanie jazykov prostredníctvom kultúrnych hodnôt vlastnej krajiny, ale aj krajiny študovaného jazyka. Ide tu o komunikáciu chápanú ako spoločensky a historicky determinované sociálne správanie, realizované prostredníctvom rečových aktov s cieľom vzájomného dorozumievania a vzájomnej súčinnosti (Zelenická: 1 – 2).

Požiadavky kladené na vyučovanie slovenského jazyka pre zahraničných študentov vyplývajúce z cieľa, obsahu a použitých technológií výučby:

- *Komunikačný prístup* predpokladá rozvoj komunikačných zručností - počúvania, čítania, písania a rozprávania na cudzojazyčnom vyučovaní. Pre takúto činnosť je nevyhnutná praktická výučba, teda prevaha cvičení nad odovzdávaním informácií. Praktické cvičenia musia byť zacielené na rozvoj komunikačných zručností vo všetkých komunikačných situáciách.
- *Komplexný prístup*. V komunikácii sú jednotlivé druhy komunikačných zručností prepojené. Všetky jazykové aspekty – fonetický, lexikálny, morfológický, syntaktický sa podávajú vo vzájomnej spätosti.
- *Vytvoriť cudzojazyčnú atmosféru* je poslaním učiteľa. Jeho reč je zameraná na organizáciu vyučovacieho procesu, preto musí byť zreteľná, presvedčivá, kultúrna a stručná. Reč učiteľa je aj nástrojom výučby, stimuluje rozprávanie, preto má byť príkladná, normatívna, autentická ako nositeľa jazyka, adaptívna, teda zodpovedať možnostiam a jazykovým skúsenostiam zahraničných študentov, bohatá na výrazové prostriedky vyslovenia myšlienky. Zjednocujúcim prvkom, spoločným menovateľom výučby cudzích jazykov vo všeobecnosti zostáva *cieľ cudzojazyčného vzdelávania*, ktorým je nesporne nadobúdanie rečovej kompetencie, tj. schopnosti komunikovať v cudzom jazyku. Táto schopnosť komunikácie v cudzom jazyku je ústrednou líniou, s ktorou sa súbežne uskutočňuje sprostredkovanie ďalších relevantných kompetencií podľa vedomostného stupňa ovládania príslušného jazyka. Komunikatívna kompetencia, ako je všeobecne známe, neznamená len osvojenie si jazykového kódu, ale aj jeho využitie v tej ktorej situácii. Predpokladom úspešnej komunikácie v cudzom jazyku je aj znalosť spoločensko-kultúrneho kontextu.
- *Vysoká rozumová a rečová aktivita* zahraničných študentov. Pedagóg musí aktivizovať vnútornú rozumovú a vonkajšiu rečovú činnosť a udržiavať ju v priebehu vyučovacej

hodiny. K aktivizácii rozumovo-rečovej činnosti prispievajú: vyučovací materiál zodpovedajúci intelektuálnemu rozvoju študentov, stanovenie cieľov nábádajúcich študentov k riešeniu komunikatívnych úloh, vyslovovaniu vlastných myšlienok, uplatnenie vyučovacích *zásad* poskytujúcich každému študentovi možnosť zapájať sa do komunikatívnej činnosti a maximálne predĺžiť ich aktívny čas na vyučovaní.

- Rozličné *formy práce* študentov sú nanajvýš dôležité pre výučbu reči vyžadujúcej kontakt, ktorý musí zabezpečiť vyučujúci v pedagogickom procese. Efektívne sú individuálne (skúšanie študentov) a kolektívne formy práce (tréning vo dvojiciach so zmenou partnerov).
- *Motivačné procesy* vo vzdelávacej činnosti. Nevyhnutnou súčasťou výchovno-vzdelávacieho procesu je motivácia, ktorá pomáha učiteľovi v pedagogickej práci a študentovi v osvojovaní si nových vedomostí. Motivácia je podmienená objektívnym svetom zahraničného študenta a vyplýva z jeho túžob, vášní a záujmov na vyučovaní.

Duchoňová predstavuje mnohé faktory prispievajúce k motivácii podľa jednotlivých autorov:

Zvedavosť je prirodzenou vlastnosťou človeka a hnacou silou učenia sa. Učiteľ môže cez zvedavosť motivovať žiaka k učeniu, stimulovať ho stále novými podnetmi, aktivizovať ich k riešeniu zadaných úloh.

Sebavedomie podnecuje motivovanosť žiakov, ktorí často pochybujú o svojich schopnostiach, nie sú motivovaní učiť sa. K sebavedomiu prispieva úspech v školskom prostredí. Podporiť rozvoj sebavedomia a sebaistoty môže učiteľ napríklad rozdelením úloh na menšie časti, ktorých splnenie u žiaka vytvára pocit istoty a sebavedomia.

Postoj v pedagogickom procese je výkonom učenie, ktoré sa na niektorých vyučovacích hodinách môže hodnotiť podľa správania žiakov. Ak je človek stimulovaný k výkonu, ktorý je v protiklade s jeho osobným postojom, môže to vyústiť do zmeny osobného postoja.

Potreby žiakov sú rozmanité a ovplyvňujú správanie žiakov podľa toho, ktoré momentálne prevládajú. Žiaci túžia získať nové informácie, čo im prináša radosť a uspokojenie. Vzdelanie je súčasťou oblasti dosahovania a uspokojovania vyšších potrieb.

Spôsobilosť – prirodzený motív učenia je silne spätý so schopnosťou uspieť. Ľudia sa tešia z toho, keď niečo urobia dobre. Niektorým žiakom nestačí len úspech vo vyučovacom predmete. Vytvárať sebaúspech u žiakov by učitelia mali dosahovať prostredníctvom situácií a primerane náročných úloh (Duchoňová 2014: 7 - 8).

Podľa inej klasifikácie motivačné faktory sú:

Fantázia. Každá vyučovacia hodina má byť iná a žiakom treba poskytnúť množstvo zaujímavých a zábavných tvorivých činností.

Ocenenie. Nezabúdať na objektívne hodnotenie žiakov pochvalou, povzbudením a i.

Ciele majú byť vopred stanovené a pre žiakov dosiahnuteľné. Rešpektovať individuálne osobitosti žiakov.

Úspech. Dbáť na primeranosť práce so žiakmi, umožniť im zažiť pocit úspechu.

Zmysel. Žiak má vedieť, prečo sa učí a ako jeho vedomosti budú využité v ďalšom živote (Duchoňová 2014:8).

Na cudzojazyčnom vyučovaní má byť jazykový materiál zaujímavý a postupy práce musia zaujať študentov. Prispievajú k tomu kolektívne formy práce, kde sa študent cíti subjektom komunikácie. Nápomocné sú *rolové hry*, prostredníctvom ktorých sa učiaci ocitá v istých životných situáciách, *problémové úlohy* k cvičeniam prispievajúce k intelektuálnemu rozvoju študenta. Študent si musí uvedomovať úroveň svojej úspešnosti vo výučbe slovenského jazyka, čo uňho vyvoláva uspokojenie a pocit progresu. K motivácii prispieva celková *klíma v triede*, atmosféra rovnováhy, vzájomnej dôvery, pocit rovnoprávnosti, partnerstva v komunikácii vyvolávajúce u zahraničných študentov uspokojenie z výučby, túžbu byť aktívny na vyučovacích hodinách.

Veľkým pomocníkom vo vyučovacom procese sú informačné a komunikačné technológie. Školy disponujú výkonnými počítačmi, na získanie nových informácií používajú internet ako neodmysliteľnú súčasť vyučovacieho procesu, pracujú s dataprojektormi, interaktívnymi tabuľami a i. Počítačové vybavenie škôl sa zlepšuje, zvyšuje sa počítačová gramotnosť žiakov, na zasielanie a prijímanie správ sa používa elektronická pošta (e-mail).

Prešovská univerzita na začiatku každého akademického roka ponúka kurz slovenského jazyka v trvaní 3 týždňov pre začiatočníkov a mierne pokročilých, ktorí majú záujem študovať na univerzite alebo inej slovenskej vysokej škole. Informácia o kurze je vopred zverejnená na webovej stránke univerzity. Obsahom kurzu sú praktické jazykové cvičenia, prednášky o slovenskej kultúre, literatúre a histórii, divadle a filme, exkurzie po východnom Slovensku, filmové večery, návšteva prešovských kín a divadiel. Absolventi kurzu získajú certifikát o jazykovej úrovni.

V priebehu semestra Kurz slovenského jazyka ponúka Ústav jazykových kompetencií Prešovskej univerzity. Niektoré študijné programy sú aktualizované a v rámci povinnej výučby majú zahraniční študenti napríklad praktické jazykové cvičenia v slovenčine. Máme na mysli študijné programy odborov *učiteľstvo akademických predmetov* či *prekladateľstvo a tlmočníctvo*, kde majú študenti takúto výučbu zabezpečenú v slovenskom jazyku a naopak, slovenskí študenti majú výučbu praktických cvičení zabezpečenú v inom ako slovenskom jazyku, napríklad v ukrajinskom. V rámci oboch uvedených odborov fakulta ponúka jednodborové a dvojodborové štúdium cudzích jazykov. Najväčší záujem zo strany ukrajinských študentov je o kombináciu *anglický jazyk a literatúra – ukrajinský jazyk a literatúra* v rámci študijného odboru učiteľstvo akademických predmetov, rovnako o kombináciu *anglický jazyk a kultúra a ukrajinský jazyk a kultúra* v rámci odboru prekladateľstvo a tlmočníctvo.

S príchodom ukrajinských študentov na Slovensko musia primerane reagovať na novú situáciu nielen univerzity, ale aj iné typy škôl a metodické centrá skvalitňovaním výučby, ktorá sa odvíja od kvality školy a kvality pedagogického kolektívu. Čoraz väčší záujem o štúdium zo strany ukrajinských študentov zaznamenáva, napríklad, Spojená škola Tarasa Ševčenka v Prešove, ktorej súčasťou je základná škola i gymnázium s vyučovaním ukrajinského jazyka. Zahraniční študenti absolvovaním tohto gymnázia za štyri roky slušne zvládnu slovenský jazyk ústne aj písomne a zvyčajne pokračujú študovať na slovenských univerzitách. Pri štúdiu na Slovensku sú vo veľkej výhode pri osvojovaní si cudzieho jazyka, lebo slovenčinu si osvojujú v slovenskom prostredí, ktoré ich núti komunikovať v slovenčine v meste, na ulici, v škole, v obchode a i. Počúvajú slovenský rozhlas a televíziu, čítajú dennú tlač a umeleckú literatúru.

O slovenský jazyk sa v súčasnosti zaujímajú okrem študentov aj turisti, cudzinci žijúci a pracujúci na území Slovenska, partneri v zmiešaných manželstvách, obyvatelia v pohraničných oblastiach, zahraniční Slováci, slovakisti a slavisti.

Na výučbu slovenského jazyka sú vytvorené portály online (<https://slovak.ee/sk/about>), ktoré umožňujú záujemcom o slovenčinu osvojiť si ju už doma. Nespornou výhodou webovej stránky *slovak.ee* je jej multilingválnosť, a z toho dôvodu má potenciál efektívne uspokojiť potreby záujemcov o slovenčinu. K dispozícii je niekoľko jazykových verzií, z ktorých sú najpoužívanejšie slovenčina, angličtina, nemčina, čeština a poľština. Súčasťou portálu je *Fórum* s možnosťou vzájomnej komunikácie používateľov a *Mediatéka* slúžiaca ako multimedialná knižnica. Pribudli aj aplikácie pre mobilné zariadenia a dotykové telefóny vo forme hravého učenia sa. Multilingválna stránka *slovak.ee* je

v súčasnosti najmodernejšou formou e-learningového vyučovania slovenčiny ako cudzieho jazyka od úrovne začiatočníkov po stredne pokročilých. Portál je vybudovaný s využitím najmodernejších webových technológií a poznatkov, vďaka čomu je stránka prehľadná, používateľsky prívetivá a dosahuje veľmi dobré umiestnenia vo vyhľadávačoch (Nevrlová 2015: 199 - 202).

S rastúcim záujmom o slovenčinu rastie aj záujem o učebné materiály, učebnice, cvičebnice, prekladové slovníky, konverzačné príručky a pod. Osvedčila sa nám učebnica *Slovenčina pre cudzincov* autorov Dratva, T. – Buznová, V. (2007). Učivo sa v nej podáva v malých dávkach, jazykové javy sa vysvetľujú v malých celkoch, na ktoré nadväzujú jazykové cvičenia. Učebnica obsahuje 15 tematických celkov vhodne ilustrovaných (Zoznámte sa, to je slovenčina; Ako bývame, ako žijeme; Učíme sa a študujeme; Konečne máme voľno!; Dobrú chuť! Vitajte v našom meste! Vstávajte, dnes je pracovný deň!). Súčasťou učebnice sú audionahrávky dobré na nácvik výslovnosti a upevňovanie gramatických javov. Vhodným doplnkom pre používateľov učebnice je cvičebnica obsahujúca rôzne typy cvičení: orálne, písomné, doplnňovacie, tvorivé atď. Pomocou týchto cvičení si študujúci môže overiť, nakoľko si osvojil gramatické javy či slovnú zásobu z učebnice. Pri každom cvičení je pokyn na riešenie úloh v cvičení. Uvádzajú sa aj príklady, podľa ktorých možno pri riešení postupovať. Koncepcia učebnice a cvičebnice umožňuje záujemcom používať ich samostatne, teda osvojiť si učebný materiál bez pomoci učiteľa.

Študijný materiál *Hovorme spolu po slovensky! - B2* pozostáva z učebnice a cvičebnice + CD a je určený všetkým záujemcom o štúdium slovenčiny ako cudzieho jazyka na úrovni B2. Učebnica a cvičebnica sú určené pre stredne pokročilých záujemcov o slovenský jazyk ako cudzí jazyk. Učebný materiál je vhodný pre všetkých zahraničných študentov a cudzincov žijúcich alebo pracujúcich na Slovensku, pre lektoráty v cudzine, pre ľudí s filologickými znalosťami i bez nich, teda pre všetkých, ktorí sa chcú zdokonaľiť v slovenskom jazyku na úrovni B2 Spoločného európskeho referenčného rámca pre jazyky. Autori učebnicu a cvičebnicu koncipovali tak, aby vyhovovali pre všetky typy kurzov – krátkodobých, dlhodobých, večerných, letných, individuálnych, pre prípravu cudzincov na riadne vysokoškolské a doktorandské štúdium. Tiež pre krajanov a ďalších záujemcov o slovenský jazyk pracujúcich alebo žijúcich na Slovensku, prípadne tých, ktorí budú potrebovať jazykovú skúšku zo slovenského jazyka. Učebný materiál tvorí učebnica s nahrávkami na CD a cvičebnica obsahujúce 6 lekcii. Cvičebnica je určená najmä na precvičovanie a upevňovanie učiva. Neoddeliteľnou súčasťou diela je Gramatika B1 + B2 a odporúčaný doplnujúci materiál.

Odporúčaná odborníkmi na výučbu slovenčiny je aj séria učebníc a cvičebníc s CD *Krížom-krážom* kolektívu autorov. Bohato ilustrované učebnice s CD pre jednotlivé stupne sú koncipované komunikatívne bez použitia sprostredkujúceho jazyka. Autorky pri tvorbe jednotlivých lekcí zohľadnili komunikačné potreby cudzincov, preto učebný materiál predstavuje atraktívnu cestu, ako zvládnuť najbežnejšie komunikačné situácie a osvojiť si základy slovenčiny.

Aktívne vo vyučovacom procese využívame i nami vytvorené v spoluautorstve publikácie: *Ukrajinsko-slovenský frazeologický slovník* (2002); *Ukrajinsko-slovenský slovník pre základné a stredné školy* (2010); *Slovensko-ukrajinská konverzačná príručka. Futbal. Turizmus* (2012); *Osobovi imena v ukrajinsko-slovenskej mišmovnij komunikaciji: Ukrajinsko-slovenský ta slovensko-ukrajinský slovníky osobovych imen*(2013); *Ukrajinsko-slovenská homonymia. Slovník ukrajinsko-slovenských medzijazykových homonym*(2013) a i.

Najväčší dopyt je o prekladové slovensko-ukrajinské a ukrajinsko-slovenské slovníky, ktoré však na knižnom trhu chýbajú. Maximálne preto využívame česko-ukrajinské a ukrajinsko-české prekladové slovníky.

Záujem o cudzie jazyky z roka na rok rastie. Pred pedagógom slovenského jazyka ako cudzieho stoja neľahké úlohy: motivovať zahraničných študentov osvojiť si slovenský národný jazyk, zamerať sa na komunikatívny prístup výučby slovenského jazyka ako cudzieho, inovovať študijné programy, pripraviť kvalitné tlačeneé či digitalizované študijné materiály.

Bibliografia

- 1 Bálintová, Helena (2013): *Cudzie jazyky áno, ale ako? Sprievodca metódami cudzojazyčnej edukácie*. Banská Bystrica: Fakulta humanitných vied Univerzity Mateja Bela.
- 2 Bortíková, Alica/Maierová, Eva/Navrátilová, Jana (2016): *Hovoríme spolu po slovensky! Gramatika B1+ B2*. Bratislava: Univerzita Komenského, Centrum ďalšieho vzdelávania, Jazyková a odborná príprava cudzincov a krajanov.
- 3 Čižmárová, Mária (2002): *Ukrajinsko-slovenský frazeologický slovník*. Prešov: Filozofická fakulta.
- 4 Čižmárová, Mária/Kundrát, Juraj (2010): *Ukrajinsko-slovenský slovník pre základné a stredné školy*. Druhé doplnené vydanie. Prešov: Nitech.

- 5 Čižmárová, Mária/Beley, Oleh (2012): *Slovensko-ukrajinská konverzačná príručka. Futbal. Turizmus*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity.
- 6 Čižmárová, Mária/Beley, Ľubomyr (2013): *Osobovi imena v ukrajinsko-slovackij mižmovnij komunikaciji: Ukrajinsko-slovackij ta slovacko-ukrajinskyj slovnyky osobovych imen*. Užhorod: Vydavnyctvo Gražda.
- 7 Čižmárová, Mária/Jašková, Anna (2013): *Ukrajinsko-slovenská homonymia. Slovník ukrajinsko-slovenských medzijazykových homoným*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove.
- 8 Dratva, Tomáš/ Buznová, Viktoria (2007): *Slovenčina pre cudzincov*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo.
- 9 Duchoňová, Zuzana (2014): *Nové prístupy k vyučovaniu anglického jazyka na ZŠ a SŠ*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum.
- 10 Kamenárová, Renáta a kol. (2012): *Krížom krážom – Slovenčina A2*. Bratislava: Studia Academica Slovaca.
- 11 Kumorová, Zdenka. *Príprava budúcich učiteľov slovenského jazyka a literatúry*. Dostupné na:
<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=9&ved=2ahUKEwjo6J6qrY3eAhWDFMAKHxqvAPoQFjAiegQIAhAC&url=http%3A%2F%2Fjlk.upol.cz%2Findex.php%2F1-2014%2Fcategory%2F27-clanky%3Fdownload%3D85%3A9-kumorov-zdenka&usg=AOvVaw3tyuf379dTDb93iG6EkRlh>
- 12 Nevrlová, Katarína (2015): E-learningové vzdelávanie v slovenčine pomocou portálu slovake.eu. –In: *Slovenčina ako cudzí jazyk*. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie. Bratislava: Univerzita Komenského, 199 – 202.
- 13 Perďochová-Sklárová, Anna (2015): Slovenčina ako cudzí jazyk na pozadí slovinského jazyka. Dostupné na: http://centerslo.si/wp-content/uploads/2015/10/28-Perdochova_Sklarova.pdf
- 14 Šoucova, Jana (2009): Prehľad vývoja základných metód cudzojazyčnej edukácie a ich aplikácia vo výučbe japonského jazyka na Katedre východoázijských štúdií Filozofickej fakulty UK. – In: *Studia Orientalia Slovaca*, Vol. VIII, 233 – 252.
- 15 Suchožová, Eva (2014): *Rozvíjanie a hodnotenie kľúčových kompetencií v edukačnom procese*. Prešov: Metodicko-pedagogické centrum.
- 16 Zelenická, Elena: K problematike výučby cudzích jazykov na vysokých školách. Dostupné na: http://www.agris.cz/Content/files/main_files/61/139365/zelen.pdf